

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hur presenteras grammatik i läromedel för ämnet engelska?

– En analys av tre läromedel i engelska för årskurs 4

Evelina Eriksson

”LAU390”

Handledare: Eva Olsson

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: VT14-2910-116

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Hur presenteras grammatik i läromedel för ämnet engelska? – En analys av tre läromedel i engelska för årskurs 4

Författare: Evelina Eriksson

Termin och år: Vårterminen 2014

Kursansvarig institution: LAU390: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Eva Olsson

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: VT14-2910-116

Nyckelord: Engelska, läromedel, grammatik, styrdokument

Jag har analyserat tre engelskläromedel. Mitt syfte var att undersöka hur tre engelskläromedel för årskurs 4 presenterar grammatik och hur eleverna kan träna grammatik med hjälp av läromedlen. Jag har utifrån en analysmall undersökt likheter och skillnader vad gäller grammatiska moment i läromedlen. Jag har också granskat om läroböckernas grammatik är kopplade till de mål som finns i styrdokumentet. Den andra metoden jag använt mig av är intervjuer. Jag har intervjuat två lärare och fyra elever som använder sig av läromedlen för att få en uppfattning om deras syn på dem. Resultaten visar att det finns många likheter i upplägget av de grammatiska momenten i de olika läromedlen, men det finns också en del skillnader. Författarna till läromedlen tycks ha ett kommunikativt synsätt på grammatikinlärning. Det innebär att de har mer kommunikativa övningar, exempelvis dialoger och färre isolerade grammatikövningar. Det finns få som granskar läromedel idag och eftersom tidigare forskning visat att läromedel används i stor utsträckning i engelskundervisningen kan denna studie bidra med ökad kunskap om några läromedel. I en framtida roll som lärare krävs det kunskap att kunna välja ett läromedel som ger eleverna möjlighet att uppnå kunskapskraven i styrdokumentet.

Förord

Jag har läst engelska under min lärarutbildning, vilket är en av anledningarna till att jag valde att skriva om ämnet engelska. Jag läste en termin engelska och fick förmånen att resa till USA på en studieresa vilket gjorde att jag fick upp ögonen för det engelska språket. På min verksamhetsförlagda utbildning fick jag en inblick i engelskundervisningen och där väcktes mitt intresse för att undersöka olika engelskläromedel. I uppsatsen har jag valt att analysera tre olika engelskläromedel. Det jag framför allt valt att fokusera på är presentationen av grammatik i läromedlen.

Jag vill tacka min handledare Eva Olsson som har stöttat och trott på mig under tiden jag har skrivit uppsatsen. Jag har kunnat förbättra mitt arbete eftersom jag fått den stöttning och hjälp jag behövde. Under arbetets gång har jag utvecklats inför min framtida roll som lärare. Tack! Jag vill även tacka de lärare och elever som ställde upp på mina intervjuer. Tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1. Lgr 11 om engelskundervisning.....	6
1.2. Syfte och problemformulering.....	7
2. Teoretiskt ramverk och tidigare forskning	7
2.1. Läroplaner och läromedel i ett historiskt perspektiv.....	7
2.2. Grammatik – vad är det?.....	9
2.3. Teorier och tidigare forskning om grammatikundervisning.....	9
3. Metod och tillvägagångssätt	12
3.1. Undersökningens design.....	12
3.2. Urval.....	12
3.2.1. Avgränsningar.....	13
3.3. Metod för analys av läromedel.....	13
3.4. Intervjuer.....	14
3.4.1. Tillvägagångssätt.....	14
3.4.2. Etisk hänsyn.....	15
3.5. Nackdelar med mina metodval.....	15
3.6. Reliabilitet och validitet.....	15
4. Resultat	16
4.1. Kort presentation av läromedlen.....	16
4.1.1. Spotlight 4.....	16
4.1.2. New Champion 4.....	16
4.1.3. Good Stuff 4.....	17
4.2. Läromedlens presentation av grammatik.....	17
4.3. Grammatiksyn.....	22
4.4. Koppling till styrdokument.....	23
4.5. Resultat av intervjuerna.....	24
4.5.1. Intervjuer av lärare.....	24
4.5.2. Intervjuer av elever.....	24
5. Diskussion och sammanfattning	25
5.1. Sammanfattning och slutord.....	28
5.2. Relevans för läraryrket.....	28
5.3. Framtida forskning.....	29
Referenslista.....	30
Bilaga 1 – intervjuguide lärare.....	31
Bilaga 2 – intervjuguide elever.....	33

1. Inledning

Engelska är ett behörighetsgivande ämne i grundskolan inför gymnasiet vilket kan vara en orsak till att många elever och föräldrar anser att engelska är ett viktigt ämne att lära sig. Engelska är ett världsspråk som blir allt större i en globaliserad värld (Englund, 2006, s. 63). För fortsatta studier och yrkesliv kan alltså goda engelskkunskaper vara av stor vikt och hur skolans engelskundervisning bedrivs och lyckas är därmed av intresse inte bara för individen utan också för samhället.

Historiskt sett har engelskundervisningen präglats av katederundervisning där läraren gav uppgifter som skulle göras i läroboken. Eleverna arbetade enskilt och kommunicerade sällan. Undervisningen var till stor del inriktad mot grammatik. I dagens skola får eleverna lyssna, tala, läsa och skriva under engelsklektionerna och grammatiken tränas på olika sätt. Många tycker dock att grammatik är svårt att förstå (Eriksson & Tholin, 1997, s. 99). Eleverna kan ha fått en uppfattning om att grammatik är viktigt att lära sig men att det kan kännas skrämmande att höra ordet grammatik. Föräldrar kan ifrågasätta grammatikundervisningen idag på grund av att den inte ser ut på samma sätt som när de själva gick i skolan (Eriksson & Tholin, 1997, s. 99). Grammatikundervisningen kan utgå från läromedel eller andra källor. I Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr 11) står kunskapskraven som eleverna ska sträva mot. Det är upp till läraren att ha en undervisning som gör att eleverna ska ha möjlighet att uppnå kunskapskraven.

Vid val av läromedel är det viktigt att ta ställning till i vilken mån läromedlet ger möjlighet för eleven att utveckla de förmågor som krävs för att nå kunskapskraven. Ett mål för årskurs 4-6 i engelska är att eleverna ska känna till och använda sig av ”Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer” (Skolverket, 2011, s 32). För att eleverna ska utveckla dessa förmågor behöver undervisningen vara kommunikativ med interaktioner och andra språkliga aktiviteter. Genom att kommunicera på engelska kan eleverna lära sig grammatik och höra om meningsbyggnad och ordföljd låter rätt eller fel. Att kommunicera är en god ingång till att förstå reglerna i det nya språket. Jag vill undersöka i vilken mån läromedel möjliggör detta.

Mitt fokus är att granska hur grammatiken lyfts fram i läromedlen. I kursplanen i engelska står det att eleverna ska kunna uttrycka sig med hjälp av de fyra förmågorna lyssna, tala, skriva och läsa. Som nämnts ovan står det också att eleverna ska ha kunskap om grammatiska strukturer. Jag vill ta reda på i vilken mån och hur några läromedel erbjuder möjligheter att utveckla dessa förmågor kopplat till grammatikundervisning. Under min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har jag erfarenhet av att lärare har undervisat i engelska utan läromedel. Det kan leda till att eleverna inte får en helhet i undervisningen och att undervisningen inte blir lika strukturerad som när man använder läromedel. Om man använder läromedel är det förstas viktigt att ha en medvetenhet om vilka möjligheter till lärande som läromedlet erbjuder.

Vid val av engelskläromedel kan det vara bra att ha en uppfattning om upplägget av grammatik och hur eleverna kan träna detta med hjälp av läromedlet. Författare kan ha olika syn på grammatikinläring och jag kommer att titta närmare på tre engelskläromedel med grammatik som fokus. Grammatikinläring kan ses från olika aspekter och det finns kriterier för vad som ska finnas i ett läromedel för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven i Lgr11.

1.1. Lgr 11 om engelskundervisning

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, även kallad Lgr 11, innehåller tre delar. Det är *skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer och kursplaner och kunskapskrav* (Skolverket, 2011, s. 3). I detta avsnitt sammanfattar jag vad Lgr 11 säger om engelskundervisningen eftersom min studie rör engelskämnet och kursplanen är en grund för detta ämne. Läromedel bör utgå ifrån Lgr11 för att eleverna med hjälp av läromedlet ska uppnå kunskapskraven.

Syftet med engelskundervisningen är att öka elevernas möjligheter att ingå i olika sammanhang och kunna göra sig förstådda. ”Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket och kunskaper om områden och sammanhang där engelska används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften” (Skolverket, 2011, s. 30). I Lgr 11 står det att eleverna ska ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga som innebär att förstå talad och skriven engelska, att kunna tala och skriva samt anpassa sitt språk till olika situationer. ”I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till” (Skolverket, 2011, s.30). Vidare ska eleven kunna formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt använda språkliga strategier för att göra sig förstådd.

I Lgr 11 finns kunskapskrav för engelska för årskurs 6 och årskurs 9. Elever i årskurs 4-6 strävar mot kunskapskraven för årskurs 6. Jag tar enbart upp kunskapskraven för årskurs 6 eftersom jag undersöker läromedel för årskurs 4. Kunskapskrav i slutet av årskurs 6 för betyg E:

- Eleven kan förstå det mest väsentliga av innehållet i tydligt talad, enkel engelska i lugnt tempo
- Eleven visar sin förståelse genom att i enkel form redogöra för och kommentera innehållet samt med godtagbart resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet
- För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av någon strategi för lyssnande och läsning
- Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt med viss relevans använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion
- I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig enkelt och begripligt med fraser och meningar
- För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta, och göra enstaka enkla förbättringar, av egna framställningar
- I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar
- Dessutom kan eleven välja och använda sig av någon strategi som löser problem och förbättrar interaktionen
- Eleven kommenterar i enkel form några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper (Skolverket, 2011, s. 38).

I årskurserna 4-6 ska engelskuppgifterna beröra ämnen som är välbekanta för eleven. Eleven ska kunna lyssna till tydligt talad engelska samt förstå muntliga och skriftliga instruktioner (Skolverket, 2011, s. 31). Eleven ska utveckla strategier för att känna igen viktiga ord och

sammahang i talat språk. Vidare ska eleverna lära sig språkliga uttryck och talat språk i olika situationer. De ska känna till och kunna använda ”Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer” (Skolverket, 2011, s. 32). Här tas kommunikation upp som ett grundläggande redskap för att implementera ett nytt språk.

Det finns två mål under *Centralt innehåll* för årskurs 4-6 i läroplanen som innehåller anvisningar om vad som ska läras inom grammatik. Som ovan beskrivs det att eleverna ska lära sig grammatiska strukturer, men kursplanen talar inte om vilka strukturer det gäller. Ett genomgående inlärningssätt i kursplanen är att kommunicera och därmed lära sig språket genom kommunikativa språkövningar. Lgr 11 har ett kommunikativt synsätt vad det gäller att lära sig grammatik.

Det finns *Kommentarsmaterial till kursplanen i engelska* (2011) som riktar sig till lärare och har som syfte att ge en bredare förståelse för kursplanen i engelska. I kursplanen för engelska står det att i den kommunikativa förmågan sker en gradvis ökning av elevernas kunskaper om språkets struktur. Det finns ett tydligare innehåll i kursplanen som belyser förmågor som uttal, grammatik, stavning och interpunktion. ”Betoningen av språkets struktur ska samtidigt balanseras mot forskningsresultat som visar att man lär sig språk effektivast genom att få uttrycka sig och sträva efter att förstå och kommunicera, inte genom att studera separata byggstenar i språket” (Skolverket, 2011, s. 6). Med detta menas att det finns en kommunikativ språksyn som genomsyrar kursplanen i engelska. Vidare finns en rubrik som heter *Språkets form och struktur* som tar upp att det inte finns en obligatorisk ordningsföljd för vilka grammatiska moment som eleverna ska undervisas i. Det är för att det väsentliga är att kommunicera. ”Språkliga element som grammatiska strukturer och stavning ska därför tas in i undervisningen först när de fyller ett funktionellt syfte, för att förtydliga och berika kommunikationen” (Skolverket, 2011, s. 16). Lärare kan lägga upp sin undervisning utifrån det centrala innehållet och därmed bestämma i vilken ordning de grammatiska momenten ska förklaras.

1.2. Syfte och problemformulering

Mitt syfte är att undersöka hur tre engelskläromedel för årskurs 4 presenterar grammatik och hur eleverna kan träna grammatik med hjälp av läromedlen.

Jag har fokus på följande frågeställningar i min uppsats.

- Vilken grammatik tas upp?
- Hur presenteras och tränas grammatiken?
- Hur är läroböckernas grammatik kopplade till de mål som finns i styrdokumentet?
- Vilken grammatiksyn förmedlas i de tre läromedlen?

2. Teoretiskt ramverk och tidigare forskning

2.1. Läroplaner och läromedel i ett historiskt perspektiv

Tidigare var läromedlen kontrollerade av staten. Idag är det upp till varje skola att välja läromedel och det som ska styra undervisningen är Lgr 11 och kursplanerna. I detta avsnitt presenterar jag översiktligt några tidigare läroplaner och studier om läromedlens roll i undervisningen.

Som framgick i avsnitt 1.1. förmedlar den nuvarande läroplanen Lgr 11 en kommunikativ syn på språkundervisning och språkinläring. Eftersom både lärare och läromedelsförfattare kan vara utbildade när andra läroplaner med en annan språksyn gällde kan det vara av intresse att se tillbaka.

Englund (2006) beskriver hur engelskämnet belystes i de tidigare läroplanerna:

”En tillbakablick i grundskolans styrdokument visar att engelska har varit ett obligatoriskt ämne sedan grundskolans första läroplan (Lgr 62). Obligatoriet utökades till att omfatta fler årskurser i påföljande läroplan (Lgr 69). I dessa båda läroplaner rådde en rent lingvistisk språksyn, som betonade att det är viktigt att uttrycka sig korrekt, både vad gäller uttal och grammatik. I nästkommande läroplan (Lgr 80) skedde en förskjutning mot en kommunikativ språksyn, som gick ut på att eleverna skulle förstå språket och kunna göra sig förstådda i olika sammanhang, medan den språkliga korrektheten tonades ned” (s. 66).

Efter Lgr 80 kom läroplanen Lpo 94 som var en mer tolkningsfri läroplan som inte hade lika tydliga ramar om vad som skulle ingå i undervisningen. Man kan alltså se att engelskämnet genom åren fått en allt större tyngd i utbildningen eftersom det numera är ett obligatoriskt ämne i fler årskurser än när grundskolan startades och att den språksyn som förmedlas i styrdokumentet förskjutits från en mer formell syn med krav på korrekthet till en mer kommunikativ syn.

Enligt Englund (2006) var läromedlen tidigare kontrollerade av Statens Institut för Läromedel (SIL). Läromedlen har funnits i skolan för att undervisningen ska vara likvärdig för alla skolor. Staten reglerade alltså läromedelsval. Staten styrde över skolornas ekonomi och kunde genom SIL bestämma på detaljnivå vilka läroböcker som skulle användas i skolan (Englund, 2006, s. 13). SIL lades ned 1991 och idag har vi inte så detaljerade kursplaner som beskriver vilka läromedel som är lämpliga till de olika ämnena. För att se om skolorna i Sverige är likvärdiga finns det en skolinspektion. Folkskolan startade år 1846 och då skapades även den svenska inspektionen. Folkskoleinspektionens uppgift var att ta fram vilket läromedel skolan skulle ha (Lundahl & Folke-Fichtelius, 2010, s. 243). Läromedel var en del i att få kvalitet i skolan och säkra kunskap (ibid). Idag är det fritt för varje skola att själva bestämma vilka läromedel som ska användas även om ekonomiska faktorer kan begränsa valmöjligheterna.

I rapporten *Läromedlens roll i undervisningen* undersökte Englund (2006) i vilken utsträckning läromedel används i engelskundervisningen. Hon kom fram till att i engelskämnet används läroböcker till stor del under varje lektion. Läroböckerna kompletteras med skönlitteratur, tidningar, hörövningar och internet. En enkätstudie visar att de flesta lärare använder läroböcker i princip varje lektion. Det är vanligare att läroboken används mycket av de lärare som arbetat mer än tio år som lärare, gentemot de lärare som har arbetat mindre än tre år. Om eleverna är delaktiga i valet av läromedel så blir det mindre tid med läroboken och mer tid till andra läromedel (Englund, 2006, s. 71). Internationell forskning visar att lärare använder läroböcker på olika sätt i sin undervisning (Ammert, 2011, s. 305). I en lärares profession ingår det att utgå från gruppen vid val av läromedel för att få önskad effekt.

I min studie undersöker jag vad läromedlen erbjuder vad gäller grammatik – hur lärare undervisar och vad elever verkligen lär sig är en annan fråga. Eftersom de ovannämnda studierna visar att många lärare dagligen använder sig av engelskläromedel i undervisningen och valet av läromedel inte längre styrs av statliga myndigheter tycks syftet med min studie angeläget.

2.2. Grammatik – vad är det?

I det här avsnittet redogör jag för hur begreppet grammatik används i denna uppsats. Jag kommer att redogöra för vad grammatik är eftersom att människor kan ha olika uppfattningar om begreppet. Jag vill även koppla författarnas tankar om grammatik till min studie.

Estling Vannerstål (2007) menar att många personer associerar ordet grammatik med en bok av regler och förväntningar. Estling Vannerstål menar att den definitionen stämmer eftersom grammatik kan vara en bok som beskriver regelsystemet för ett språk, men det är mer än så (s. 26). Ordet grammatik används också till regelsystemet där det förklaras hur ord sätts ihop för att bli förståeligt och hur orden spelar roll i relation till varandra.

Under de senaste åren har språkvetare ändrat synen på hur språk är uppbyggda. Man menar nu att ett språk inte bara är uppbyggt av några ord som sätts ihop med hjälp av grammatik, som man utgick från förut – utan istället menar man att en stor del av det engelska språket består av färdiga mönster (Estling Vannerstål, 2007, s. 27). Grammatik hänvisar då till en speciell teori om hur grammatik fungerar. Det finns flera teorier som visar grammatiska system och alla har olika fokus. De kan delas in i två olika inriktningar. Formell grammatik handlar om grammatiska strukturer och den syftar på att upptäcka karaktäristiska drag i språket. Den andra inriktningen, funktionell grammatik, handlar om hur personer använder grammatik i olika sociala sammanhang (Estling Vannerstål, 2007, s. 27).

Grammatiken kan ses som **produkt** eller **process**. ”När vi ser på grammatik som en produkt koncentrerar vi oss på själva formsystemet som vi analyserar de olika delarna av. Genom att rikta uppmärksamheten på de enskilda formerna och deras betydelser kan vi utveckla vår kunskap om hur hela systemet är uppbyggt” (Tornberg, 2009, s. 138). Grammatik som process handlar om hur grammatiken kan användas i en pågående kommunikation.

För att kunna tala ett språk behöver man ha ord och uttryck så att man med hjälp av de grammatiska reglerna kan förmedla vad man vill ha sagt – det räcker inte med bara grammatik men det går inte utan grammatik. Vid kommunikation behöver mottagaren förstå vad man säger. Den som talar måste ha tillgång till ord och bör kunna tillämpa grammatiska regler så att inte missförstånd uppstår (Tornberg, 2009, s. 137). Lärare och läromedel kan ibland uttrycka att det är viktigare att lära sig att prata än att lära sig grammatik. Det innebär att de har delat upp de olika momenten inom den språkliga utvecklingen som om de inte hörde till varandra (ibid). Om man menar att båda delarna hör ihop kan man sägas ha en kommunikativ språksyn och det är också denna språksyn som förmedlas i Lgr 11 (se avsnitt 1.1.).

2.3. Teorier och tidigare forskning om grammatikundervisning

I detta avsnitt presenterar jag några olika teorier om hur man lär sig grammatik samt tidigare forskning som gjorts om grammatikundervisning i engelska. De olika teorierna kan ligga till grund för hur läromedlen är uppbyggda. Läromedlen ska användas i dagens skola och de ska utformas utefter den språksyn som stämmer överens med Lgr11.

Inom forskningen har Pienemann (1998) ställt sig frågan om det över huvudtaget går att bedriva språkundervisning och framför allt grammatikundervisning. Pienemanns ”*Teachability Hypothesis* hävdar att våra elever i sin egen språkliga produktion (sitt **interlanguage**) endast kan omsätta sådana grammatiska regler som de är mogna för med tanke på det utvecklingsstadium där de befinner sig” (Tornberg, 2009, s. 144). Om

undervisningen är på för hög nivå så kommer eleverna att strunta i grammatikens strukturer. Enligt Pienemann måste eleverna genomgå vissa stadier i en ordningsföljd för att lära sig grammatik. Varje stadie blir mer komplicerad och det finns en progression i utvecklingen. För att komma vidare till nästa stadie måste, enligt Pienemann, det föregående stadiet vara automatiserat hos eleven. Med detta synsätt är det viktigt att lärare känner till ordningsföljden av de grammatiska stadier som finns. Det är inte säkert att den rätta ordningsföljden finns i läromedlen. Därför borde läraren titta på elevernas fria produktion för att se var eleverna är i sin utveckling av engelsk grammatik. Grammatiska element ska alltså med detta synsätt läras i en ordningsföljd men denna ordningsföljd har inte att göra med elevernas ålder eller språkliga bakgrund (Tornberg, 2009, s.143). När man lär sig ett främmande språk måste man bemästra ett stadie för att komma till nästa stadie, enligt detta sätt att se på språkinläring. Enligt Pienemanns forskning kan man inte presentera grammatik där orden är isolerade och man endast vet hur reglerna ser ut. Det måste ske en kommunikation och där måste man också kunna använda reglerna för att förstå helheten.

Även Krashen (1981) ställde sig tveksam till renodlad grammatikundervisning. Krashens hypotes om språkutveckling innebar att undervisningen inte skulle uppehålla sig vid grammatiken utan fokusera på kommunikativa aktiviteter. Han tyckte att kommunikativa övningar som att ha en interaktion med varandra, att uttrycka sig så att andra förstår samt att sträva efter att förstå det talade språket var gynnsamt för språkinläring. Krashen menar att eleverna lär sig grammatik på köpet om de utövar kommunikativa övningar (Tornberg, 2009, s. 145). Krashens teori fick stort genomslag även i Sverige och i läroplanen Lgr 80 blev det talade språket huvudmomentet och grammatiken tonades ned. Tornberg (2009) beskriver hur många språklärare blev förvirrade över Krashens teori och uppfattade den som att det inte var nödvändigt med grammatik längre (s. 142-143). Lgr11 utgår från Vygotskijs tankar kring språkinläring. Han förespråkar en kommunikativ undervisning liksom Krashens teori om språkinläring. Tornberg menar att det kan vara svårt för en elev att utöva kommunikativa övningar som att exempelvis berätta i dåtid. Pedagogerna kan då använda sig av en metod. ”För dem kan man istället med enkla medel skapa en kontext där den elementära grammatikens former får en kommunikativ innebörd” (Tornberg, 2009, 156). Det kan vara en god metod att utöva kommunikativa övningar på det här sättet. Ett exempel kan vara att hjälpa eleverna att forma en mening som sedan ska läsas högt av hela klassen samtidigt, då känner sig inte eleven utsatt.

Olika teorier om hur lärande sker leder till olika sätt att undervisa. Tidigare har eleverna ofta undervisats i grammatik i en speciell ordningsföljd. Eleverna har fått öva, ofta i avskildhet och sedan haft ett grammatiskt prov. Man har gått vidare till nästa steg i grammatiken, ibland har man repeterat de tidigare grammatiska reglerna. Om eleverna har fått använda språket fritt har det sagts att de inte lärt sig grammatiken ordentligt (Tornberg, 2009, s. 145).

Man kan se på grammatik på två olika sätt. Grammatik som produkt beskriver själva formsystemets delar och grammatik som process är hur man använder grammatiken i en kommunikation. Hur undervisning och läromedel utformas beror till stor del på den språksyn som lärare eller läromedelsförfattare har. Enligt Tornberg är det alltså viktigt att väva samman delarna och inte behandla grammatiken som antingen process eller produkt. Inom den traditionella undervisningen om grammatik har läraren koncentrerat sig på produkten. Ett exempel är att läraren berättar en regel och ger några exempel sedan övar eleverna regeln isolerat (Tornberg, 2009, s. 147). Den här typen av undervisning hjälper en del elever, men inte alla, enligt Tornberg och hon menar att det finns en risk med att ha läromedel med isolerade grammatikövningar eftersom att många elever inte lär sig på det arbets sättet.

Tornberg anser att eleverna själva ska upptäcka reglerna och försöka hitta egna exempel. Hon menar att eleverna kan arbeta i grupp. När man arbetar med grammatiken som process innebär det att man lär sig språket medan man använder det (Tornberg, 2009, s. 155). Genom att ha uppgifter där eleverna kommunicerar med varandra kan grammatik tränas genom processen att själva höra hur grammatiken ska formas i talet. ”Skillnaden är som vi också sett att fokus i processarbetet ligger på den kommunikativa uppgiften, medan fokus vid produktarbetet ligger på att förstå formen” (Tornberg, 2009, s. 159). För att kunna lära sig engelsk grammatik behöver man använda sig av båda perspektiven, grammatik som produkt och grammatik som process. För att eleverna ska få en så god inläring som möjligt så behövs alltså både produkt- och processutformade övningar enligt Tornberg (2009, s. 147). ”Processperspektivet på grammatikundervisningen kan slutligen också tjäna som utgångspunkt för att skapa medvetenhet om språkets olika register” (Tornberg, 2009, s. 159). Elever som behärskar processinriktade övningar i grammatik blir medveten om språket som helhet och kan kommunicera. På senare tid har det framkommit att det är motiverande att låta eleverna arbeta med sitt eget språk. Det kan ske genom att de spelar in sig själva när de pratar engelska och sedan lyssnar på det. Att arbeta med grammatiken på det här sättet kan ge eleven en känsla av inflytande i övningarna. Det är sitt egna språk de arbetar med och kan därmed förbättra sin grammatik, det är kontrast till den traditionella grammatikundervisningen (ibid, s. 162).

I europeiska läroplaner gäller idag en kommunikativ språksyn. Det innebär att eleverna ska använda sitt språk och göra det till sitt eget (Tornberg, 2009, s. 138).

Grammatikundervisningen blir då inriktad på kommunikativa övningar och det är viktigt att använda språket genom att kommunicera med varandra. Språkundervisningen har alltså utvecklats till att bli mer kommunikativ inriktad och synen på grammatik har ändrats (Tornberg, 2009, s. 141). Synen på grammatik har varit att lära sig separata byggstenar i språket, idag har vi istället en kommunikativ språksyn.

När kan man då börja undervisa om grammatik i engelska och på vilket sätt kan man börja? Eriksson och Tholin (1997) menar att eleverna behöver en grund där de kan uttrycka sig och göra sig förstådda i det nya språket för att kunna ta till sig grammatikövningar (Eriksson & Tholin, 1997, s. 99). När eleverna börjar lära sig språk är det inte många som är mogna för grammatikövningar (Eriksson & Tholin, 1997, s. 100). Eleverna ska ha automatiserat det första stadiet i grammatikens inlärningsstadier för att kunna gå vidare. Det är en utmaning för läraren att få eleverna att förstå att grammatikövningarna har samband med det talade språket. Vissa lärare menar att i de tidigare årskurserna är det viktigaste för att utveckla språket att man fokuserar på att skriva, läsa, tala och lyssna. De tycker att renodlade grammatikövningar ska komma senare. I ett senare stadie i elevens utveckling kan det vara bra att lära sig grammatiska mönster utantill, även om man inte kan använda dem fullt ut ännu. Eleverna kan lära sig att se mönster i språkets grammatik och kunna jämföra det med sitt modersmål (Eriksson & Tholin, 1997, s. 100). Läraren måste vara medveten om denna aspekt i sin undervisning i grammatik.

Språk kan läras in på olika sätt och med olika sinnen inblandade. En studie om engelskinläring genomfördes i Spanien för tioåriga barn. Där testades det hur mycket input eleverna fick när de lyssnade på en berättelse på två olika sätt. Resultaten visade att de grupper som hörde en berättelse med gester och som fick frågor till texten förstod berättelsen betydligt bättre än de som fick höra samma berättelse utan gester och frågor till. Eleverna fick säga sin åsikt i en intervju om vilken typ av berättande som var enklast att förstå och alla barnen ansåg att lyssna med gester och frågor till texten var lättare. Författarna till denna studie menar också på att det är viktigt att använda gester som ett verktyg för input av

engelska (Pinter, 2006, s.48-49). Studien visar att flera sinnen är inkopplade när inläring sker. För eleverna använda sig av fler sinnen vid grammatikundervisning kan det gynna deras inläring. När läraren ställde frågor om texten till eleverna uppstod en kommunikation vilket främjade inläringen. Lärare kan tänka på detta vid planering av sin undervisning, att eleverna får använda fler sinnen och kommunikation som verktyg för input av engelsk grammatik.

Min studie har utgångspunkt i Tornbergs teori om grammatik som process och grammatik som produkt. Enligt Tornberg är det viktigt att utgå från grammatikuppgifter som både är process- och produktinriktade. Jag har granskat läromedlen utifrån dessa begrepp för att ta reda på vilka slags uppgifter det finns i läromedlen.

I litteraturgenomgången har jag presenterat Pienemanns teori om grammatikinläring. Där beskrivs processen vid inläring av grammatik. Utvecklingen sker i olika stadier och eleverna måste genomgå vissa stadier i en ordningsföljd för att lära sig grammatik. Denna teori kan användas i praktiken av pedagoger. Tornbergs teori handlar om två olika sätt inom grammatikinläring, grammatik som process är hur man använder grammatiken i en kommunikation och grammatik som produkt beskriver själva formsystemets delar. I ett läromedel finns det både process- och produktinriktade övningar och enligt Tornberg behövs båda sätten för att kunna lära sig grammatik. Krashens hypotes om språkutveckling syftar på att eleverna lär sig grammatik på köpet om de utövar kommunikativa övningar. För att skapa en god grammatikundervisning kan pedagoger använda sig av Krashens teori.

3. Metod och tillvägagångssätt

3.1. Undersökningens design

För att få svar på mina forskningsfrågor har jag valt att genomföra en kvalitativ studie där jag analyserat tre läromedel. Jag har analyserat och jämfört hur grammatik presenteras och tränas i läromedlen med hjälp av en analysmall som beskrivs närmare i avsnitt 3.3. Därefter har jag med utgångspunkt i de teorier som presenterades i kapitel 2 analyserat vilken språksyn läromedlen förmedlar samt jämfört hur läromedlen förhåller sig till kursplanen i engelska. Undersökningen är alltså komparativ.

För att komplettera min egen analys av läromedlen har jag intervjuat två lärare och fyra elever som använder något eller några av läromedlen. Syftet var att undersöka vad de hade för syn på det läromedel som de använde i skolan samt vilka tankar och åsikter de hade kring grammatiken. Intervjufrågor och tillvägagångssätt beskrivs närmare i avsnitt 3.4.

3.2. Urval

Jag har valt att analysera tre läromedel i engelska. De läromedel som jag har valt att granska är:

- Spotlight 4, Ecker Hoas & Haythorpe, Natur och kultur 2013
- New Champion 4, Bermheden, Sandström och Wahlgren, Bonnier 2005
- Good Stuff 4, Keay & Coombs, Liber 2005

Good Stuff 4 fanns på en skola där jag hade VFU och Spotlight 4 och New Champion 4 fanns på en annan skola där jag har gjort VFU-uppgifter. Valet blev enkelt eftersom jag ville undersöka grammatiken i läromedel som jag redan stött på.

I avsnitt 4.1 ger jag en översiktlig och kortfattad beskrivning av varje läromedel. Dessa tre läromedel är vanligt förekommande i svenska skolor. Jag valde läromedel från en skola som använder två av läromedlen i undervisningen. Det tredje läromedlet använde en annan skola som jag har varit på. Jag valde att analysera läromedel i årskurs 4 eftersom min utbildning riktar sig mot tidigare åldrar. Jag har valt tre läromedel från tre förlag i Sverige. Jag har valt läroböcker som är utgivna i olika årtal eftersom dessa läromedel finns ute i de svenska skolorna. Dagens skolor använder både gamla och nya läromedel.

Jag har intervjuat två lärare och fyra elever som använder sig av två av läromedlen. Skolan som jag genomförde intervjuerna på hade jag tidigare besökt och även haft personlig kontakt med en pedagog. Efter intervjuerna hade jag därför möjlighet att kontakta pedagogen för ytterligare frågor. Jag valde att intervjua två pojkar och två flickor i årskurs 4. Pedagogerna för klassen valde ut fyra elever. De eleverna hängde med i engelskundervisningen och var väl bekanta med det läromedel som klassen använde enligt läraren. För att få kommentarer om ett annat läromedel, *New Champion 4*, valde jag att intervjua en annan lärare på skolan som använde läromedlet i sin engelskundervisning.

3.2.1. Avgränsningar

Jag har valt att göra en avgränsning vad det gäller urval av läromedel. Jag har gjort en kvalitativ undersökning med böcker från tre olika förlag. Jag har valt tre läromedel från olika författare. Min studie har pågått under tio veckor. Därför har jag valt att analysera tre läromedel och intervjuat två lärare och fyra elever eftersom tiden var begränsad.

Läromedlen *Spotlight 4*, *Good Stuff 4* och *New Champion 4* består av en Textbook, en Workbook, en CD, webbövningar och en lärarhandledning. Eftersom mitt syfte var att granska hur grammatik lyftes fram i de olika läroböckerna har jag avgränsat mig genom att endast granska Textbook, Workbook och lärarhandledningen och inte webbövningarna och CD. Jag prioriterade att fokusera på grammatiken i Textbook, Workbook och lärarhandledningen eftersom skolorna använder sig mestadels av dem.

3.3. Metod för analys av läromedel

I analysen av de tre läromedlen undersöker jag grammatik som tas upp, hur den förklaras och vad som förklaras. Samt vilka möjligheter att träna grammatik som ges, antingen isolerat eller i kommunikativa övningar. Vidare granskar jag hur läromedlet är kopplat till styrdokumentet samt vilken grammatiksyn läromedlet förmedlar. Jag undersöker hur grammatiska övningar är upplagda och om de har inriktningen grammatik som produkt eller process. Samt om läromedlet lägger störst vikt vid grammatik som process, att använda språket medan man lär sig det, eller grammatik som produkt och fokuserar mer på själva formsystemet (Tornberg, 2009 s. 138-140)

Jag använde en analysmall för att få en likvärdig analys av varje läromedel. Jag utgick från följande frågor i mallen: Vilka grammatiska moment tas upp? Hur presenteras den? Hur tränas den? Vilken syn på grammatik förmedlas i läromedlet? Är grammatiken kopplad till texter eller presenteras den separat? Slutligen diskuterar jag om läromedlet har mest produkt- eller processinriktade övningar.

Frågorna i analysmallen är noga utvalda för att få svar på mitt syfte. Att använda samtliga frågor i undersökningen av läromedlen har gett mig en likvärdig analys. För att få fram analysmallen har jag tagit hjälp av tidigare uppsatser där de har analyserat läromedel. Analysmallen är kort och koncist eftersom jag valt att fokusera på ett smalt ämne, grammatik.

Efter att ha analyserat varje läromedel utifrån analysmallen har jag jämfört läromedlen med varandra för att få fram likheter och skillnader. Jag granskade även lärarhandledningen för att se vilken handledning till pedagogen som gavs där och jag la fokus på hur författarna beskriver undervisning om grammatik.

Jag har kontinuerligt fört anteckningar under analysarbetet och gått igenom allt material, både anteckningar och läromedel, ett antal gånger för att säkerställa att inte tillfälliga intryck eller missförstånd ledde till snedvridna resultat. Denna noggranna granskning säkerställer reliabiliteten och validiteten i undersökningen.

3.4. Intervjuer

För att få en bild av hur läromedlen uppfattas av användare i praktiken och särskilt då avseende grammatikavsnitten valde jag att genomföra några intervjuer. Jag har intervjuat två lärare och fyra elever som går på en skola i västra Sverige. Min förberedelse inför intervjuerna var att göra intervjufrågor som ingår i två intervjuguider (se bilaga 1 & bilaga 2). I intervjuguiden finns frågor om grammatik i läromedlen. Det är frågor om hur läraren undervisar i grammatik och hur läraren väljer ut grammatik som han eller hon tycker är viktig. Det finns även frågor om vilka förmågor eleverna utvecklar med hjälp av läromedlen och om läraren tycker att läromedlet är tydligt och lätthanterligt. Intervjuguiderna består av ett flertal öppna frågor som uppmuntrar till att intervjupersonen ger ett beskrivande svar. Det ställs även följdfrågor för att få svar på vad, hur och varför läromedlet är bra eller mindre bra. Mitt fokus är grammatik därför har jag frågor som får svar på mina funderingar och mitt syfte. Intervjuguiden har anpassats till lärare och elever.

Jag intervjuade fyra elever där jag ställde öppna frågor om vad de tycker om grammatikundervisningen och om läromedlet de har (se bilaga 2). Jag tyckte det var relevant att höra hur elever ser på läromedlet och grammatikundervisningen och hur medvetna de är om grammatik i engelskundervisningen. Jag skrev lättförståliga och korta frågor där jag ville få ut långa intervjusvar. ”Grundregeln är att alla frågor i en intervjuguide skall vara lätta att förstå, korta och befriade från akademisk jargong” (Esaïasson m.fl., 2012, s. 264). Jag formulerade frågor som lätt kunde ha uppföljningsfrågor så att svaren fick bredare innehåll.

3.4.1. Tillvägagångssätt

Jag intervjuade en person i taget i ett avskilt rum för att kunna genomföra intervjuerna utan att bli störda av andra lärare eller elever. Min intervjumetod var att intervju personen genom att ställa frågor och sedan anteckna svaren på ett anteckningsblock. När jag hade fått svar på alla mina frågor gick jag igenom vad personen hade svarat för att försäkra mig om att jag inte missuppfattat något. Inför intervjuerna informerade jag lärarna och eleverna om att jag skulle använda intervjusvaren i min studie. Jag försäkrade mig om att jag hade deras tillåtelse och jag berättade att de skulle bli anonymiserade i studien genom att jag ger dem fiktiva namn.

3.4.2. Etisk hänsyn

Jag har anonymiserat personerna i intervjuerna och kallar dem lärare 1 och lärare 2 samt elev 1, elev 2, elev 3 och elev 4. För att de inblandade ska känna sig anonyma kommer jag inte skriva var skolan ligger eller vad den heter.

3.5. Nackdelar med mina metodval

Nackdelen med analysmetoden av läromedlen är att det är mina tolkningar. Jag analyserar och tolkar utifrån mig och mina tankar. Om någon annan person skulle analysera dessa läromedel kan det hända att det skulle bli andra resultat, men eftersom jag utgått från analysmallen så anser jag att det har blivit en likvärdig granskning av läromedlen.

Nackdelen med intervju som metodval är att elevernas åsikter kan färgas av den engelsklektion de nyss haft eftersom tioåringar ofta lever i nuet. En annan nackdel är om lärare eller elever inte vågar säga sina riktiga åsikter eller missuppfattar frågan, eller om jag som intervjuare misstolkar svaren av intervjupersonerna. Därför ställde jag uppföljningsfrågor till lärarna och eleverna när jag kände mig tveksam till vad de menade.

Jag har inte använt mig av enkätundersökningar eftersom det kan begränsa svaren på mina frågor och möjligheten till att ställa följdfrågor försvinner. Jag har inte använt mig av observationer eftersom mitt fokus är att analysera och jämföra grammatik i tre läromedel och inte på undervisningen.

3.6. Reliabilitet och validitet

I detta avsnitt för jag en diskussion kring de metoder jag har valt för att få fram resultatet av studien. De metoder jag har valt är analys av läromedel samt intervjuer.

För att tydliggöra min datainsamlings tillförlitlighet så använder jag mig av begreppen reliabilitet och validitet. Dessa begrepp kan användas vid diskussion om undersökningens styrkor och svagheter. Reliabilitet mäter tillförlitligheten på datainsamlingsmetoden och validitet avser om man mäter det man ska mäta. Forskaren kan även mäta generaliserbarhet som utreder vilka resultaten för studien gäller för. En fråga kan då vara om resultatet endast gäller för den gruppen som man undersökt eller om den kan generaliseras. Bidragande faktorer som kan avgöra generaliserbarheten kan vara att man har få personer som undersökningsgrupp eller bortfall (Stukat, 2011 s. 133ff). Under mitt analysarbete har jag fortlöpande skrivit anteckningar. Jag har gått igenom mitt analysmaterial flertalet gånger för att resultaten skulle bli så tillförlitliga som möjligt.

Jag har analyserat tre läromedel för en årskurs och bara sett på en aspekt: grammatik. Därför kan jag inte dra generella slutsatser för hela läromedelsserien eller för andra läromedel eller för andra aspekter än grammatik.

Jag har även samlat in data genom intervjuer och jag utgick ifrån mina intervjuguider. Jag har intervjuat sex personer varav två var lärare och fyra var elever. Jag försökte få så hög reliabilitet som möjligt genom att genomföra intervjuerna på ett professionellt sätt. Slarvfel i datainsamlingen och i bearbetningen av materialet kan bidra till att det blir bristande reliabilitet. Anledningen till bristande reliabilitet kan vara oläsliga anteckningar, missförstånd i intervjuer eller hörfel (Esaiasson m.fl., 2012, s. 63). Jag var noggrann vid datainsamlingen

under intervjuerna för att få högre reliabilitet. För att jag skulle nå så hög reliabilitet och samla in så säker information som möjligt i min undersökning var jag noga med att intervjuaren stämde överens med intervjupersonernas åsikter och tankar. Det gjorde jag genom att försäkra mig om att jag hade tolkat svaren korrekt och jag gick därmed igenom anteckningarna tillsammans med intervjupersonerna efter varje intervju.

Som jag tidigare nämnt har jag gjort en kvalitativ undersökning på en skola. Därför kan jag inte generalisera mina resultat med andra skolor eftersom mitt urval och min datainsamling endast kommer från en skola. Om jag hade haft mer tid hade jag intervjuat fler lärare på andra skolor för att få en större bredd och möjlighet att generalisera. Då hade jag också kunnat bredda studien genom att inkludera fler läromedel för att få en mer generell bild av hur grammatik presenteras och tränas i svenska engelskläromedel.

4. Resultat

4.1. Kort presentation av läromedlen

I detta avsnitt ges en kort övergripande beskrivning av de tre läromedlens olika delar. Detta för att ge en överskådlig bild över de läromedel som jag har valt för min studie.

4.1.1. Spotlight 4

Spotlight 4 är framtaget av förlaget *Natur och kultur* och läromedlet Spotlight finns för årskurserna 4-9. I Textbook finns det dialoger och texter som kan vara nära elevernas vardagsliv till exempel husdjur, kläder, mat, sport, lov och skolan. Boken har också tre kapitel som är inriktade på Storbritannien och tre kapitel som är inriktade på USA. I början av Textbook står det en innehållsförteckning på vad som finns i boken och det står tydligt vad eleverna ska lära sig i varje kapitel. I innehållsförteckningen finns rubriken *Språkfokus*, där finns viktiga modellmeningar som beskriver vad eleverna ska lära sig. Under ämnet "Holidays" finns till exempel modellmeningarna "Where are you going this summer?", "I'm going to England". Efteråt står rubriken *Att kunna* som är förslag till läxa och förklarar vad eleverna ska lära sig, som till exempel under ämnet "Holidays" står det att eleverna ska kunna "Tala om vart du ska åka på lovet". Det finns en CD-skiva som eleverna kan lyssna på samt en engelsk-svensk ordlista med bilder så att eleverna lätt ska kunna förstå de nya begreppen de lär sig. Det finns även dikter, sånger, extratexter och webbmaterial till boken.

I Workbook finns det hörövningar som anknyter till det språkstoff som finns i kapitlen i Textbook, uppgifter där eleverna kan tala till varandra i dialog och övningar där eleverna kan lyssna och säga efter CD-skivan. I slutet av Workbook finns ett kapitel med grammatikövningar. I Textbook lär sig eleverna grammatik genom att läsa och lyssna på texter för att utöka sina kunskaper om språkets struktur. Det finns flera övningar där eleverna ska arbeta i par och därmed är eleverna språkligt aktiva. I lärarhandledningen finns det metodik och handledning till läraren i form av klassrumsfraser, förklaringar till alla kapitel, hörövningar, lekar och kopieringsunderlag som består av extrauppgifter.

4.1.2. New Champion 4

New Champion 4 är från förlaget *Bonniers* och finns för årskurserna 4-6. Texterna handlar om hur man räknar, vanliga fraser, familj, färger, husdjur, semester, mat och födelsedagar.

Läromedlet har dialoger om USA och Storbritannien. Det finns texter, hörövningar och sånger på en CD samt webbmaterial till boken.

Textbook består av 26 kapitel och extratexter. De tre sista kapitlen har repetitionsövningar och var sjätte kapitel i boken är repetitionskapitel. Det finns få faktatexter då texterna ofta är skrivna från situationer som är elevnära till exempel texter om familj, husdjur, semester och mat. I slutet av boken finns en bildordlista, styckeordlista och slutligen en engelsk-svensk alfabetisk ordlista som hänvisar till det kapitel som ordet förekommer första gången. I Textbook finns även en karta som visar en bild på de engelsktalande områdena.

I innehållsförteckningen står det *Du lär dig* och där beskrivs kortfattat vad eleven ska lära sig, till exempel som att "hälsa". Sedan kommer rubriken *Ord/fraser* där det beskrivs vad texten handlar om exempelvis "hälsningsfraser". Rubriken *Grammatik* innehåller grammatiska termer som eleverna kommer att träna i texten under det kapitlet, till exempel "you are", "I like", "can" och "can't".

I Workbook finns hörövningar och uppgifter som anknyter till texterna i Textbook. Eleven ska med hjälp av Textbook fylla i svar till frågor om texten, korsord och knep och knäpövningar. Det finns hörövningar till samtliga texter, på CD och på internet och med olika engelska accenter. Det finns 26 sånger som bygger på innehållet i kapitlen. I lärarpärmen finns handledning till samtliga kapitel, diagnosiska uppgifter, grammatik, rim och ramsor, klassrumsfraser och lärarens eget material.

4.1.3. Good Stuff 4

Good Stuff 4 kommer från förlaget *Liber* och läromedlet Good Stuff finns för årskurserna F-9. Texterna i Good Stuff 4 handlar om situationer som finns i elevernas vardag så som familj, kläder, skolan, lov och kompisar. Det finns sånger, dikter och webbmaterial till boken.

I Textbook i innehållsförteckningen under rubriken *Lär dig* beskrivs det med korta meningar vad eleverna ska lära sig, till exempel att kommunicera genom att "Hälsa", "Tala om vart du bor", "Fråga vad någon har – och svara" och "Räkna (1-10)". Bredvid står *Ord och fraser* där det står grundläggande ord och fraser som eleverna ska lära sig på engelska, till exempel "Hi, I'm... What's your name?" och "Where do you live? I live in...". I materialet förekommer texter om Storbritannien och USA. Övningarna i Workbook är kopplade till Textbook. Det finns två hörövningar per kapitel. Det finns uppgifter som går ut på att eleverna ska översätta ord och meningar till engelska respektive svenska. Det finns även en ordlista längst ned på varje sida som förklarar vad orden betyder. De viktigaste orden i texten finns med i ordlistan. Det finns en CD som innehåller samtliga texter, hörövningar och sånger. Lärarhandledningen har en översikt på ämnen, språkstoff och metodik. Översikten består av en förklaring av ämnena i läromedlet samt vad eleven ska lära sig. Metodik innebär att läraren handleds i hur han eller hon kan gå tillväga för att lära eleverna språkstoffet. Språkstoffet är de ord, fraser och sammanhang som eleverna ska lära sig. Det finns även ett hörmanus, lekar och kopieringsunderlag med extrauppgifter.

4.2. Läromedlens presentation av grammatik

Jag har analyserat hur de tre läromedlen tar upp grammatik och hur eleverna kan träna grammatik i Textbook, Workbook och lärarhandledningen. I detta avsnitt presenteras resultaten av denna jämförelse. Det finns många likheter men också en del skillnader. Nedan

följer en tabell som tydliggör vilka likheter och skillnader som läromedlen har vad det gäller grammatik. De exempel som presenteras har valts för att de är typiska för läromedlet i fråga.

Finns det:	Spotlight 4	New Champion 4	Good Stuff 4
Grammatiska moment	<ul style="list-style-type: none"> • Substantiv – singular – plural (-s) • Sammandragna former (´m, ´s, ´re) • Obestämd artikel (a-an) • have – has (Do you...) • there is – there are • Presens 1 (I like, he likes) • Presens 2 (I come, she comes) • Pågående form (What are they doing?) 	<ul style="list-style-type: none"> • Substantiv – singular – plural (-s) • Sammandragna former (´m, ´s, ´re) • Personliga pronomen (I, you) • am – is – are • Obestämd artikel (a-an) • Possessiva pronomen (my, your) • have – has (Do you...) • there is – there are • Presens 1 (I like, he likes) • Presens 2 (I come, she comes) • Pågående form (What are they doing?) 	<ul style="list-style-type: none"> • Substantiv – singular – plural (-s) • Sammandragna former (´m, ´s, ´re) • Personliga pronomen (I, you) • am – is – are • have – has (Do you...) • there is – there are • Presens 1 (I like, he likes) • Presens 2 (I come, she comes) • Pågående form (What are they doing?) • Oregelbunden plural (teeth, feet) • Prepositioner (in, on, under) • At (vid klockslag) • haven ´t, hasn´t • the
Hur/var presenteras grammatiska regler/mönster?	I Workbook finns regelrutor som ger förklaringar om varje grammatiskt moment samt tillhörande fylla i övningar.	I slutet av varje kapitel i Workbook, <i>Uppdraget</i> . Det finns inga regelrutor i Workbook. Innan en grammatisk övning finns en kort instruktion på svenska. Ett exempel är ”Be någon där hemma följa dina instruktioner som i övning 8”, ”Ex. Play football, please”.	Renodlad grammatik i slutet av Workbook, <i>Grammar attack</i> . I <i>Grammar attack</i> finns regelrutor som förklarar grammatikreglerna. Under dem finns det övningar där eleverna får träna på grammatikreglerna i regelrutan.
Exempel på hur ett grammatiskt moment förklaras	Ental och flertal. Regelruta: Ental: a/one girl, a/one rose Flertal: two/many girls Two/many roses	Ingen regelruta	Ental och flertal. Regelruta: Ental: a/one girl, a/one boy Flertal: two/many girls Two/many boys

<p>Exempel på hur ett grammatiskt moment övas</p>	<p>Instruktion: Lägg till ett -s när du vill tala om något i flertal (girls). Övning: Skriv de valda orden i flertal. Exempel: ”One cloud. Many _____” ”One bag. Many _____” ”One dog. Many _____”</p>	<p>Instruktion: Ta hjälp av de engelska orden inom parantes och skriv meningar. Övning: ”(live, farm) Gemma Davies <u>bor</u> på en bondgård” _____ ”(open, door) Hon <u>öppnar</u> dörren” _____</p>	<p>Instruktion: Det vanligaste sättet att bilda flertal är att lägga till -s. Övning: Fylla i det ord som saknas med rätt form. ”One alien. Two _____” ”One flag. Two _____” ”One year. Two _____” ”One panda. Two _____” ”One tiger. Two _____”</p>
<p>Koppling mellan texter och grammatikträning</p>	<p>Texterna handlar om olika ämnen och är kopplade till Workbook där det finns övningar med frågor om texten samt uppgifter där eleverna ska översätta meningar till svenska eller engelska.</p>	<p>Texterna anknyter till både ord- och grammatikövningar i Workbook. Texten tar upp uttryck som sedan ska befästas genom övningarna i Workbook.</p>	<p>I texterna finns grammatiska moment. När en text har till exempel många -ing-form följs av övningar om -ing-form i Workbook.</p>
<p>Kommunikativa övningar där grammatik tränas</p>	<p>Dialoger i Textbook, hörövningar i Workbook samt uppgifter där eleverna jobbar i par i klassrummet och talar med varandra. Till exempel: ”Presentera dig och tala om varifrån du kommer. Läs dialogen med en kamrat. Välj bland platserna i rutan. Byt roller”. ”Hi, I’m Jessica. I’m from Sweden.” ”Hi, I’m Ted. I’m from Texas”.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>Florida, California, Alaska, Scotland, England, Canada</p> </div>	<p>Dialoger i Textbook och hörövningar i Workbook. Det finns kommunikativa övningar där eleverna ska samtala med varandra. Ett exempel är: “Gå runt i klassen och presentera er för varandra. Använd gärna alla fraser ni lärt er”. ”Ex. Hello. How are you? Nice to see you. How old are you? osv”.</p>	<p>Dialoger i Textbook och hörövningar i Workbook. Det finns kommunikativa övningar där eleverna får tala med varandra. Ett exempel är: ”Låtsas att...” ”Du känner dig dålig. Turas om att fråga och svara”. ”You look terrible. What’s the matter?” ”I feel bad. I’ve got a temperature”.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> <p>A temperature. A cold. A headache A tummy ache</p> </div> <p>Eleven ska välja ett</p>

	Eleven ska välja ett alternativ från boxen.		alternativ från boxen.
Grammatikövningar i lärarhandledningen	Det finns inga grammatikövningar i lärarhandledningen.	I lärarpärmen finns det en flik som heter <i>Träna mer grammatik</i> med kopieringsunderlag med grammatikövningar. Exempel: ”Skriv med sammandragna former” ” <u>Here is</u> Henry” _____ ” <u>He is</u> my dad” _____ ” <u>He is</u> a bit funny” _____	Det finns inga grammatikövningar i lärarhandledningen.
Grammatiksyn – enligt författarna (lärarhandledningen)	”Sist i Workbook hittar du <i>Grammar</i> , en separat träningsdel för basgrammatik – med regelruta. Vissa elever får lättare att lära in när det bakomliggande systemet är synliggjort, men alla kan lära sig genom att härma och nöta in strukturer såsom vi en gång gjorde när vi lärde oss vårt modersmål” (s. 8).	”Grammatiken ska i skolår 4 vara lekfull och lättsam. Teoretiska resonemang skulle ligga långt över elevernas huvuden! Istället presenteras grammatiken här i små steg och förtydligas genom teckningar, jämförelser med svenskan, ”ser du skillnaden” m.m.” (s. 1:2). ”Hörnpelarna i New Champion är det konsekventa ordarbetet kapitel för kapitel, det kommunikativa synsättet (muntligt såväl som skriftligt) aktiverande och varierande övningar samt en tydlig grammatisk gång i små steg” (Lärarhandledningen, s. 1:1).	” <i>Grammar attack</i> i Workbook ger möjlighet till renodlad grammatikträning. Regelrutan utgör fundamentet och övningarna intill går igenom i direkt anslutning på lektionen” (s.8).
Min analys angående den språksyn läromedlet	Kommunikativ språksyn. Med kommunikativa övningar kan eleven lära sig att tala och skriva.	Kommunikativt synsätt. I New Champion 4 finns muntliga och skriftliga övningar och	Kommunikativt synsätt. Det finns till stor del kommunikativa övningar i läromedlet. Eleverna

förmedlar	Eleverna behöver inte uttrycka sig grammatiskt korrekt från början. De ska inte lära sig separata byggstenar i språket utan testa sig fram. Det finns dock ett kapitel där grammatiken tränas separat. Jag anser att läromedlet erbjuder olika sätt att lära sig – regelrutor för de elever som behöver och vill ha det samt friare uppgifter där eleverna använder språket och samtidigt lär sig grammatik.	grammatikövningar i små steg. Grammatikövningarna finns i <i>Uppdraget</i> och de övningarna är mestadels muntliga därför har New Champion 4 en mer processinriktad syn. Läromedlet har inte regelrutor och har inte lika mycket fokus på formsystemet som de andra två läromedlen har.	utvecklar då sin uttrycksförmåga och tränar på att formulera sig rätt samt grammatiska konstruktioner. I ett kapitel, <i>Grammar attack</i> , finns dock grammatiken som separata byggstenar i språket. Detta läromedel tycks likna Spotlight 4 när det gäller syn på hur grammatik ska presenteras och tränas.
-----------	--	---	---

Den grundläggande grammatiken för årskurs 4 finns med i samtliga läromedel och det är i stor utsträckning samma grammatiska moment som tas upp i de olika läromedlen:

Substantiv (singular/plural), sammandragna former, obestämd artikel, have – has, there is – there are, presensformer och pågående form. Det finns även fler grammatiska moment i New Champion 4 och Good Stuff 4. Författarna har lagt upp de grammatiska momenten i olika ordningsföljder. Good Stuff 4 har flest grammatiska moment. Good Stuff 4 har med grammatiska moment som inte de andra läromedlen har, oregelbunden plural, prepositioner, *at* (vid klockslag), *haven 't – hasn 't* och *the*.

De grammatiska momenten presenteras på olika sätt i de tre läromedlen. I Spotlight 4 finns renodlade grammatikövningar med regelrutor i ett kapitel i slutet av Workbook. Där kan eleverna utveckla sina kunskaper i samtliga grammatiska moment som ingår i läromedlet. Det finns skillnader mellan Spotlight 4 och New Champion 4. Istället för att ha ett kapitel med grammatik så har New Champion 4 grammatikövningar i slutet av varje kapitel i Workbook. Det är text- ord- och grammatikövningar utan regelrutor. Slutmålet för varje kapitel kallas för *Uppdraget*. *Uppdraget* är ofta muntliga övningar och eleverna får en instruktion på svenska. Ett exempel är ”Arbeta i par. Hitta på ett kort samtal på engelska. Öva sedan gärna med någon där hemma. Berätta för klassen hur det gick”. I Good Stuff 4 finns det *Grammar attack* som är i slutet av Workbook och där finns tydliga regelrutor där de grammatiska momenten förklaras. Läromedlet liknar alltså Spotlight 4 i upplägget av grammatiken.

I lärarhandledningen för Spotlight 4 finns det inget kopieringsunderlag med grammatikövningar. I lärarhandledningen för New Champion 4 finns det en flik som heter *Träna mer grammatik*. Där finns det grammatiska övningar till 16 kapitel som läraren kan kopiera. I lärarhandledningen för Good Stuff 4 finns det kopieringsunderlag med extraövningar som passar till både individuellt arbete och pararbete. Det finns till exempel manus till hörövningar, korsord och lekar. Det står dock inget om att extraövningarna anknyter till grammatik.

4.3. Grammatiksyn

Det tycks som om författarna till de tre läromedlen har ett kommunikativt synsätt på lärande av grammatik. Det finns många kommunikativa övningar i samtliga läromedel.

Författarna till New Champion 4 menar att engelskan ska vara rolig och omväxlande. Vidare menar de att barn i denna ålder sällan är mogna för grammatikens labyrinter med abstrakta regler. Författarna tycker att kommunikativa övningar kan göra att eleverna istället känner att de skapar något med språket (Bermheden, Sandström och Wahlgren, 2005). Enligt författarna till New Champion 4 ska grammatiken vara lekfull och lättsam därför presenteras den i små steg. Författarna tros ha ett kommunikativt synsätt då de har olika övningar där eleverna ska kommunicera och uttrycka sig samt en tydlig grammatisk gång som har en progression i små enkla steg (Bermheden, Sandström, Wahlgren, 2005). I Textbook finns kommunikativa övningar i form av dialoger. Ett exempel på en dialog är Henry – the father. Den inleds med instruktionen: ”Henry Champ is a very nice father and sometimes clever too – or is he really? Listen to this”. Efter denna instruktion står det en dialog mellan två personer där det ofta är en mening som de säger till varandra. Exempelvis ”Well, Becky, what’s on tonight?”, ”I must do my homework”. Eleverna tränar språkets struktur och lär sig ordföljden i engelska meningar. I slutet av varje kapitel i New Champion 4 i Workbook finns *Uppdraget*. Det är grammatikövningar med ord och text som ska vara utmanande för eleverna. Det finns inga regelrutor i Workbook utan grammatikövningarna har en kort förklaring på svenska. Ett exempel på en grammatikövning med sammandragna former ges här ”Skriv utan sammandragna former”, ”I’ve got= _____”, ”He’s got= _____” och ”She’s got= _____” (Bermheden, Sandström, Wahlgren, 2005, s. 13).

Författarna till Spotlight 4 tycks ha ett kommunikativt synsätt eftersom stor del av materialet har kommunikativa övningar. Det finns endast ett kapitel i slutet av Workbook med grammatikövningar. Det verkar som att författarna vill att eleverna ska ha interaktion med varandra och lära sig grammatik genom att kommunicera. Ett exempel i Textbook är att det förs en dialog mellan två personer där det används anpassade meningar till de grammatiska övningar som sedan ska göras i Workbook. Varje person säger en eller två meningar, exempelvis ”I’d like an ice cream, please”, ”Would you like a cone?” (Ecker Hoas, 2008, s. 40). I Spotlight 4 i Workbook finns det ett kapitel med basgrammatikövningar och isolerade formelementövningar i grammatik. På varje sida i grammatikkapitlet finns det regelrutor med en förklaring av regeln som tas upp. På sidan 90 tas verb upp och i regelrutan står det ”Ord som like, play, talk, run handlar om vad man gör. Sådana ord kallas verb. I/you/we/they **play**. He/she/it **plays**” (Ecker Hoas, 2008, s. 90). Därefter kommer meningar där ett ord saknas. Eleven ska skriva rätt form av verbet. Ett exempel på en av dessa meningar är ”I _____ birthday parties” (love/loves) (ibid). Författarna för Spotlight 4 anser att elever lättare kan lära sig det grammatiska systemet när det är synliggjort. En annan inlärningsmetod är att härma och lära sig strukturer som eleverna gjorde när de lärde sig sitt modersmål. ”Användning av grammatiska termer kan få många elever i fyran att bygga upp ett motstånd i tron att språkinläring är något oerhört svårt och komplicerat” (Ecker Hoas, 2008, s. 8). Genom kommunikativa övningar kan eleverna automatiskt lära sig att säga och skriva rätt. Författarna menar att läraren ska uppmuntra eleverna att testa sig fram. De ska inte känna kravet att de måste vara grammatiskt korrekta från början. Läraren bör fundera på vilken feedback han eller hon ger till eleven. Läraren ska ha olika krav beroende på hur långt eleven har nått (ibid, s.8-9).

I Good Stuff 4 finns det kommunikativa övningar i form av dialoger i Textbook. Författarna har dock fokuserat på att ha grammatiska övningar i Workbook under kapitlet *Grammar attack*. Det finns även betoning i att eleverna ska träna på individuella skriftliga grammatikövningar. I Good Stuff 4 i Textbook finns det elevnära texter. Ett exempel från kapitlet om Food/The table är en dialog med rubriken "In my lunch box". Där är det två personer som för en dialog. "What is that in your sandwich? Is that tomato?", "Yep, tomato and ham. Are you ready for the math's test after lunch?". Eleverna tränar på språkets struktur och meningsbyggnad. I Good Stuff 4 i slutet av Workbook finns det *Grammar attack*. Där finns renodlad grammatik med regelrutor med grammatiska förklaringar. Exempelvis handlar en sida om verbet "come". Författarna skriver "Du har väl inte glömt verbets s-form? Den används tillsammans med he, she och it (och ord som kan bytas ut med he, she och it)". I regelrutan finns förklaringar som noggrant beskriver olika personer i presens och hur de formerna böjs. Exempelvis "to come = att komma", "I come = jag kommer", "you come = du kommer", "he comes = han kommer", "they come = de kommer". Därefter finns en instruktion som lyder "Berätta vad som händer. Skriv hela meningar. Tell me when...". Då ska eleven svara på till exempel "Tim gets up. _____". Eleverna ser en bild på ett klockslag och ska sedan svara med en hel mening på engelska, i detta fall "He gets up at 7" (Keay & Coombs, 2005, s. 94).

Samtliga läromedel har klassrumsfraser samt övningar där eleverna ska tala med varandra i verkliga situationer. Det kan vara till exempel hälsningsfraser, samtal om mat och skolan.

Som jag tidigare nämnt kan grammatiken ses som produkt eller process. Jag har kommit fram till att det finns till stor del processinriktade övningar i samtliga läromedel. Där lär sig eleven grammatik genom kommunikation. Det finns även produktinriktade övningar vilket är fokus på formsystemet. Jag diskuterar läromedlen utifrån dessa begrepp i diskussionsdelen (se avsnitt 5).

4.4. Koppling till styrdokument

I Lgr 11 finns det kunskapskrav för engelska som beskriver vad eleverna ska kunna i slutet av skolår 6. Jag har granskat uppgifter i läromedlen och undersökt om de är kopplade till kunskapskraven som eleverna ska uppnå i årskurs 6.

I Lgr 11 finns det mål som eleven ska uppnå vad det gäller uttal, grammatiska strukturer och stavning (Skolverket, 2011, s.32). Under rubriken centralt innehåll för årskurs 4-6 står det att eleverna ska ha kunskaper om "Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer" (Skolverket, 2011, s. 32). I Lgr 11 nämns dock inte vilka grammatiska strukturer som eleverna ska lära sig.

I samtliga läromedel finns det uppgifter som behandlar grammatik och som på olika sätt synliggör språkets struktur. Det finns olika typer av uppgifter, både sådana som isolerat tränar ett visst moment för att tydliggöra den struktur som tränas och mer kommunikativa övningar där eleverna skriver eller talar och därmed använder den grammatik som situationen inbjuder till eller kräver. Eleverna ska genom undervisningen i engelska kunna "Formulera sig och kommunicera i tal och skrift" (Skolverket, 2011, s. 30). Alla läromedel har muntliga övningar där eleverna kan delta i dialoger, sånger och dikter. När det kommer till det skriftliga så finns det en Workbook till varje läromedel där eleverna kan fylla i uppgifter, översätta meningar

samt skrivuppgifter. Med hjälp av samtliga läromedel kan målen i kursplanen uppnås av eleven om läraren har en god undervisning.

4.5. Resultat av intervjuerna

Den skola som jag genomförde intervjuerna på använder sig av läromedlen Spotlight 4 och New Champion 4. I detta avsnitt redovisas de resultat som jag kom fram till med hjälp av intervjuerna som jag har genomfört. Eftersom denna skola inte använder Good Stuff 4 kommer det läromedlet inte nämnas i detta stycke.

4.5.1. Intervjuer av lärare

Lärare 1 har lång yrkeserfarenhet och har undervisat i grundläggande engelska i 17 år. Idag använder hon sig av läromedlet Spotlight 4. Lärare 2 har också lång erfarenhet av läraryrket och undervisar engelska med hjälp av läromedlet New Champion 4.

Lärarna anser att båda materialen har grammatik som bör finnas med i ett material för årskurs 4. Lärare 1 beskrev att läromedlet Spotlight 4 är ett bra material som tar upp grammatik på rätt sätt och har en lagom nivå för årskurs 4. Dock berättade hon att hon själv måste söka upp grammatikövningar på internet för att det finns för få övningar i läromedlet. Hon anser att läromedlet är kopplat till Lgr 11 eftersom författarna har utformat läromedlet utifrån styrdokumentet. På frågan hur hon undervisar i grammatik svarade hon såhär: ”Jag går igenom de grammatiska momenten på tavlan. Eleverna får skriva av och säga efter mig och vi repeterar ofta. Det finns inga genvägar, vi repeterar om och om igen”. Lärare 1 använder därefter Workbook i sin grammatikundervisning och om den inte räcker till letar hon grammatikövningar på internet.

Lärare 2 förklarade att det finns grammatikövningar i Workbook samt i lärarpärmen för New Champion 4. I lärarpärmen finns det en flik som heter *Träna mer grammatik* med kopieringsunderlag med grammatikövningar som hon brukar använda. Det finns även övningar som kan vara till hjälp på internet. Lärare 2 förklarade att det inte står något om Lgr 11 i informationen om New Champion 4 men att hon anser att eleverna kan uppnå kunskapskraven med hjälp av läromedlet om läraren använder alla delar som läromedlet erbjuder: Textbook, Workbook, internetövningar och grammatikövningar från kopieringsunderlaget. Vad det gäller grammatik så finns det gott om övningar och lärare 2 tycker att lärarpärmen ger den information som hon behöver för att kunna bedriva en god grammatikundervisning med hjälp av läromedlet.

4.5.2. Intervjuer av elever

De fyra eleverna som intervjuades går i årskurs 4 och har lärare 1 som undervisande lärare i engelska. De fyra eleverna tycker att materialet Spotlight 4 som helhet är bra. Jag frågade eleverna om vad de tycker om grammatik. Elev 1 berättade att de tränar mycket grammatik och elev 3 sa detsamma och att det är viktigt att kunna grammatik. De fyra eleverna tyckte att övningarna i Workbook generellt är bra och att det finns många sidor med grammatik i den. Elev 3 motiverade sitt svar. ”De flesta övningarna är bra. Men de övningar som man ska översätta hela meningar på svenska till engelska är inte jättebra. Bättre att bara skriva in ett ord, precis som på webbövningarna”. Elev 4 berättade att engelsk grammatik är svårt och tyckte att det är bättre att jobba med lite grammatik i taget. Eleven upplevde att om det blir för mycket grammatik blir det jobbigt och tråkigt. När jag frågade eleverna om varför

det heter *I am* och *You are* samt liknande grammatikfrågor från Workbook så kunde alla fyra elever förklara. Elev 4 förklarade ”You are betyder du är eller ni är. I am betyder jag är”. Jag fick uppfattningen att de arbetar mycket med grammatik och repeterar ofta och enligt det jag kom fram till var dessa fyra elever medvetna om den engelska grammatiken och hade en del grammatisk kunskap.

På frågan om eleverna är nöjda med läromedlet Spotlight 4 framkom det att de var mycket nöjda. De tyckte att det som är bra med materialet är sångerna och att det är mycket olika texter med mycket fakta. Elev 2 förklarade att det finns ord längst bak i Workbook som man kan översätta, vilket är bra. De tycker att det är bra och roligt att kunna sånger. Detta kan vara ett sätt att fånga eleverna i undervisningen. Om de blir motiverade av att sjunga engelska sånger kan man efteråt ha en diskussion i klassen om texten och även få in grammatiska strukturer.

De fyra eleverna menade på att det roligaste med läromedlet är texterna. Elev 1 beskrev att texterna handlar om olika saker och har olika teman. ”En gång var det att de skulle köpa presenter och en gång när de fyllde år. Det var nästan samma”. Elev 2 tyckte att boken ibland har roliga texter och roliga ord. ”Man lär sig mycket”. Elev 4 tyckte att det är roligt när det är två personer som för en dialog. ”Då kan föräldern vara den ena och jag den andra. Man lär sig små ord i texten”. Eleverna berättade att de jobbar med Textbook eller Workbook. ”Om vi inte tittar på en film använder vi alltid en av böckerna” (Elev 3), ”vi använder läromedlet varje lektion” (Elev 2). Eleverna är mindre nöjda med att det finns meningar/uttryck i ordlistan eftersom det är svårare att lära sig än enstaka ord.

5. Diskussion och sammanfattning

I detta avsnitt diskuterar jag resultat, metod och min studies relevans för läraryrket. Mitt fokus är grammatikinläring och i min diskussion finns reflektioner kring detta som kan vara till nytta för lärare.

I två av de läromedel som jag har granskat, Spotlight 4 och Good Stuff 4, finns en liknande struktur i upplägget av grammatik. Båda har ett grammatikkapitel i slutet av Workbook. New Champion 4 skiljer sig då det har grammatikövningar efter varje kapitel. I New Champion 4 finns det *Uppdraget*, grammatikövningar efter varje kapitel och i Good Stuff 4 finns kapitlet *Grammar attack* med renodlade grammatikövningar. Lärare har olika upplägg av sin undervisning och det kan vara till en fördel att ha grammatiska moment efter varje kapitel i läromedlet. Det blir då en kontinuitet i grammatikundervisningen. I ett läromedel där grammatiken enbart finns i ett kapitel i slutet av boken kan det krävas mer tid till planeringen av grammatikundervisningen för läraren.

Ett centralt resultat är att författarna till de tre läromedlen förmedlar en kommunikativ språksyn. Det finns övningar där eleverna ska uttrycka sig kommunikativt. Författarnas språksyn har en tydlig sammankoppling med det tidigare resonemanget kring Pienemanns teori om grammatikinläring. Pienemann menar att det måste ske en kommunikation vid grammatikinläringen så att eleverna får en helhet och kan förstå reglerna i grammatiken (Tornberg, 2009, s. 145). Eriksson & Tholin (1997) menar att man kan dra slutsatsen att den bästa grunden för en god språkinläring är en bred repertoar av språkligt inflöde (s. 104). ”Men för att befästa språket behöver eleverna själva få använda det, och denna språkanvändning kan naturligtvis ibland utformas så att den blir systematisk grammatikträning i form av kommunikativa övningar i tal och skrift” (Eriksson & Tholin,

1997, s. 104). I samtliga läromedel finns det kommunikativa övningar där eleverna får använda det engelska språket. De tre läromedlen har textböcker som liknar varandra och eleverna kan öva på att använda de fyra förmågorna för att kommunicera kring texterna och utöka sitt ordförråd och sin förståelse för hur språket är uppbyggt. För att eleven ska kunna tala ett språk behöver man ha ett ordförråd och grammatiska regler (Tornberg, 2009, s. 137). I *Kommentarsmaterialet till kursplanen i engelska* (2011) står det att för att uppnå de långsiktiga målen ska eleverna använda sin kommunikativa förmåga och därefter lära sig språkets struktur mer och mer (s.6). Läromedlens språksyn går därför i linje med den språksyn som förmedlas i Lgr 11.

I de tre läromedel som jag har granskat tycks författarna ha en syn på lärande som överensstämmer med läroplanen Lgr 11. Lgr 11 är inspirerad av Vygotskijs tankar där eleven ska ha en social miljö där alla får komma till tals. Det är viktigt med kommunikativa övningar där eleverna får arbeta med sitt eget språk samt träna på de fyra förmågorna.

I Spotlight 4 i Textbook finns det endast texter och inga förklaringar till grammatiken, det är upp till läraren att berätta om grammatiska strukturer, dock finns det några grammatiska förklaringar i Workbook. Eleverna lär sig genom att läsa och lyssna på texterna. Samtliga böcker har elevnära texter. Good Stuff 4 fokuserar på kommunikativa övningar och den sociala interaktionen med hjälp av dialoger. I lärarhandledningen för Good Stuff 4 nämns inte Lgr 11. I kunskapskraven står det att kommunikation på olika sätt är viktigt för att eleverna ska kunna anpassa sitt språk till en mottagare. I informationen om New Champion 4 står det inget om Lgr 11. Varje text uppmuntrar till att kommunicera och det leder till interaktion med andra i klassrummet och det är i linje med Vygotskijs tankar kring en god lärandemiljö.

Tornberg för ett resonemang om två inriktningar vad det gäller grammatikinläring i skolan. Jag har granskat läromedlens grammatikövningar utifrån Tornbergs begrepp, grammatik som produkt och grammatik som process. Grammatik som produkt är ett formsystem som består av olika delar. Formerna finns till hjälp för att kunna utforma språket rätt (Tornberg, 2009, s. 138). Grammatik som process kan ge oss hjälp för att kunna använda grammatik i en kommunikation (Tornberg, 2009, s. 138).

New Champion 4 består av övningar för att vidga elevernas ordförråd, kommunikativa övningar och aktiva övningar samt en tydlig grammatisk gång i enkla steg. Många av dessa övningar är en blandning av produkt- och processinriktade övningar. Eftersom författarna till New Champion 4 har ett kommunikativt synsätt består läromedlet av många processinriktade övningar där eleverna får använda sig av grammatik i en kommunikation. Skillnaden mellan produkt- och processperspektivet är alltså att fokus är att förstå formen när det gäller grammatik som produkt och som process är kommunikation det väsentliga (Tornberg, 2009, s. 159). Eftersom det inte finns regelrutor till de grammatiska övningarna i New Champion 4 tolkar jag det som att det är upp till läraren att förklara för eleverna så att de får reda på hur det ska vara. Det kan vara genom att skriva upp de grammatiska reglerna på tavlan. I de andra två läromedlen finns det regelrutor och jag anser att det kan underlätta för eleverna att ha regelrutor framför sig till de grammatiska övningarna. Regelrutorna kan hjälpa eleverna att förstå och bli medvetna om hur den grammatiska regeln som de övar ser ut. I Good Stuff 4 finns det både övningar med grammatik som produkt och grammatik som process. I Textbook är det till störst del processinriktade övningar i form av kommunikativa övningar, som exempelvis dialoger. I Workbook i kapitlet *Grammar attack* tränas grammatik som produkt där eleverna ska kunna fylla i rätt grammatiska former. Spotlight 4 har grammatikövningar i form av dialoger i Textbook som är kommunikativa och fokuserar på grammatik som process.

Läromedlet har även produktinriktade övningar, men de är färre gentemot de andra två läromedlens innehåll. Min slutsats är att läromedlen har både produkt- och processinriktade grammatikövningar. Tornberg (2009) menar att det finns en balans mellan de två grammatikperspektiven och idag är grammatikundervisningen annorlunda mot hur den var för några decennier sedan (s. 143). De båda perspektiven behövs för att lära sig att tala ett språk, att kunna de språkliga formerna samt att kunna delta i en kommunikation (Tornberg, 2009, s. 143). Med grammatik som process krävs olika mycket grammatik för de inblandade i kommunikationen för olika slags situationer (ibid, s. 139). I *Kommentarmaterial till kursplanen i engelska* finns en förklaring kring förändringar jämfört med den tidigare kursplanen. I det centrala innehållet står det att eleverna ska använda den kommunikativa förmågan och träna uttal, grammatik, stavning och interpunktion. Det belyses att man lär sig språk genom att kommunicera och uttrycka sig och inte genom att lära sig separata byggstenar i språket (Skolverket, 2011, s. 6). Det stämmer överens med de processinriktade övningar som finns till störst del i de tre läromedlen.

Som jag tidigare har nämnt så har Pienemann forskat kring språkundervisning. Han resonerar kring elevens språkliga produktion och menar att eleverna måste vara mogna för det utvecklingsstadium de befinner sig på. För att lära sig grammatik behöver man gå från ett stadie till nästa, som en progression (Tornberg, 2009, s. 144). I läromedlen finns liknande upplägg av grammatiken men det är upp till läraren att välja ordningsföljd av de grammatiska momenten. Det är läraren som ska utforma sin undervisning och anpassa den efter vilka utvecklingsstadier som eleverna är på. Jag anser att lärare idag får lägga upp sin undervisning i vilken ordning de vill utifrån det centrala innehållet i läroplanen. Det går emot Pienemanns teori om att de grammatiska momenten ska läras in i en speciell ordningsföljd och beroende av elevens språkliga mognad.

Med utgångspunkt från de intervjuer som jag genomfört är lärarnas uppfattning om Spotlight 4 och New Champion 4 att de har grammatik som bör finnas med i ett läromedel till årskurs 4. Lärarna anser även att grammatiken tas upp i rätt ordning i de båda läromedlen. Läraren som undervisade med Spotlight 4 tyckte dock att det fanns för få grammatiska övningar i materialet. Eftersom Spotlight 4 har få grammatiska moment och övningar i grammatik finns en risk att eleverna inte får den repetition av grammatik som de behöver för att befästa de grammatiska begreppen. Läraren jag intervjuade som använde läromedlet bekräftar min bild då hon berättar att hon söker extraövningar på internet för att bokens övningar inte räcker. Jag tolkar det som om denna lärare har ett större fokus på grammatik som produkt och ser ett värde i att träna grammatik separat. Om Spotlight 4 skulle utöka sin grammatiska del i läromedlet skulle det underlätta för de som ska använda det. Nackdelen med att ha för lite grammatiska övningar är att läraren själv får leta upp fler grammatikövningar på internet eller på andra ställen. Läraren som undervisade med New Champion 4 tyckte att det var positivt att det fanns ett självbedömningsmaterial som visar på vad eleven ska träna på. Jag anser att självbedömning och diagnosmaterial kan vara ett komplement för att få en formativ bedömning av elevens kunskaper i engelska. De svar som jag har fått genom intervjuerna stämmer överens med min egen uppfattning om läromedlen.

Vid intervjuerna framgick det att eleverna ansåg sig träna grammatik ofta och repetera regler kontinuerligt. Eleverna var medvetna om den engelska grammatiken. Innan intervjun blev eleverna som skulle intervjuas utvalda av sin lärare som ansåg att de låg på en god nivå och var motiverade att lära sig engelska. Resultatet från intervjuerna var att eleverna överlag tyckte att Spotlight 4 var ett bra material med roliga texter och övningar men svårt att det var hela uttryck i ordlistan samt att översätta meningar. Om läraren hade valt elever på en lägre

kunskapsnivå hade mitt resultat sett annorlunda ut. Jag tror att materialet hade varit alldeles för svårt elever på en lägre kunskapsnivå än de intervjuade eleverna och de hade behövt ett läromedel på lägre nivå. Slutsatsen är att det kan behövas mer varierade uppgifter på olika nivåer i ett läromedel.

5.1. Sammanfattning och slutord

Jag har analyserat tre engelskläromedel. Jag har utgått ifrån en analysmall och har dessutom använt mig av intervjuer på en skola för att få en uppfattning om vad lärare och elever tycker om grammatiken i läromedlen. Mitt syfte var att undersöka hur tre engelskläromedel för årskurs 4 presenterar grammatik och hur eleverna kan träna grammatik med hjälp av läromedlen. Min studie har utgångspunkt i tidigare forskning kring grammatik. Tornbergs forskning om grammatikinläring är relevant för min studie då hon menar att det måste finnas både process- och produktinriktade övningar. Det är då eleverna får en helhet i språket och förstår reglerna i grammatiken. Resultatet visade att två av de tre engelskläromedlen hade liknande struktur vad det gällde de grammatiska momenten. Ett av läromedlen hade färre grammatiska övningar i jämförelse med de andra två, vilket kan ge konsekvenser för undervisningen. Samtliga läromedel kan vara en god grund för att eleverna ska kunna uppnå kunskapskraven i Lgr 11, dock krävs det en lärares insats. I lärarhandledningarna finns handledning för pedagogen som kan vara till god hjälp men varje lärare måste naturligtvis själv säkerställa att eleverna får en undervisning som ger förutsättningar för dem att nå de mål kursplanen ställer upp. Ett annat centralt resultat är att läromedlen förmedlar en kommunikativ syn på språkinläring och språkundervisning vilket betyder att grammatik kan läras in genom språkliga aktiviteter. Denna syn stämmer överens med den bild av hur språkinläring går till som Lgr 11 presenterar.

Vid insamlingen av data och vid bearbetningen av mitt material har jag varit noggrann för att nå en god resultatsvaliditet. Jag har följt analysmallen för att få en likvärdig analys av de tre läromedlen och jag har gått igenom materialet flera gånger för att försäkra mig om att inte tillfälliga intryck påverkat resultaten. När det gäller intervjuerna är reliabiliteten hög för att jag försäkrade mig om att jag tolkat intervjupersonernas rätt genom att gå igenom mina anteckningar tillsammans med dem. Eftersom jag har gjort en mindre kvalitativ undersökning så gäller resultaten bara för den skola som jag har genomfört intervjuerna på. Då jag endast har besökt en skola med få intervjuade lärare och elever kunde jag inte generalisera mina resultat med andra skolor i Sverige.

Jag har begränsat mig till att granska tre engelskläromedel. Mitt syfte med att välja tre läromedel var att få en bild av hur olika läroböcker behandlar grammatik. Läromedlen är från tre olika förlag och från olika årtal. Jag ville se hur läromedlen presenterade grammatik och vad det fanns för övningar. Jag anser att genom de metoder jag använt har jag svarat på mina frågeställningar och uppnått mitt syfte.

5.2. Relevans för läraryrket

Det finns få som granskar läromedel idag och det är en viktig fråga för att eleverna ska få ett material som ger goda förutsättningar för lärande. I min framtida roll som lärare krävs det kunskap att kunna välja ett läromedel som ger eleverna möjlighet att uppnå kunskapskraven i styrdokumentet.

5.3. Framtida forskning

Jag har kommit fram till några frågor som jag inte har skrivit om i mitt arbete. Jag hade gärna undersökt fler läromedel från andra förlag. Som jag har nämnt tidigare så finns det väldigt lite forskning om läromedel. Det skulle vara intressant som student eller som lärare att ta del av forskning kring läromedel i skolan för att underlätta valet av läromedel. Jag tycker att det vore intressant att göra observationer om hur de här tre läromedlen fungerar i skolan. Jag tycker att det skulle vara bra om framtida forskning skulle fokusera på eleverna i klassrummet och hur deras förmågor utvecklas med hjälp av läroboken eller av internetanvändning. Kommer läromedlen bli mer internetbaserade?

Referenslista

Ammert, Niklas (2011), *Att spegla världen – Läromedelsstudier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Bermheden, Christer, Sandström, Lars-Göran och Wahlgren, Staffan (2005), *New Champion 4*. Bonnier

Ecker Hoas, Birgitta & Haythorpe, Jennifer (2013), *Spotlight 4*. Natur och kultur

Englund, Boel (2006), *Läromedlens roll i undervisningen*.
Länkadress: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1640>

Eriksson, R. & Tholin, J. (1997), *Engelska för livet*. Stockholm: Liber AB

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2012), *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Estling, Vannerstål, Maria (2007) *University Grammar of English with a Swedish Perspective*. Lund: Studentlitteratur AB

Keay, Carolyn & Coombs, Andy (2005), *Good Stuff 4*. Liber
Lundahl, Christian & Folke-Fichtelius, Maria (2010), *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik*. Lund: Studentlitteratur AB

Pinter, A. (2006). *Teaching Young Language Learners*. Oxford: Oxford University Press.

Skolverket (2011). *Kommentarmaterial till kursplanen i engelska*. Stockholm
Länkadress: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2557>

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket och Fritzes

Stúkat, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur

Tornberg, Ulrika (2009), *Språkdiraktik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Bilaga 1

Intervjuguide

Lärare

Hur länge har du arbetat som lärare?

Vilket läromedel använder du i din klass?

– Hur kommer det sig att du valde det?

Vad tycker du om textbook?

Vad tycker du om workbook?

Finns det extramaterial?

– IKT?

– Vad tycker du om det?

Vilka förmågor tränar eleverna i läromedlet?

– Hur?

Är läroböckerna kopplade till styrdokumentet?

– Hur då?

Tycker du att lärarhandledningen ger bra stöd?

– Varför/varför inte?

Hur undervisar du i grammatik?

Om du skulle lära eleverna I am och you are, hur skulle du göra då?

Hur undervisar du i grammatik, alltså använder du läroboken eller hittar på eget?
– Får eleverna fylla i stenciler? Gör du egna?

Hur väljer du vilken grammatik som är viktig? (Jag kommer att ha läromedlet framför oss så vi kan titta tillsammans).

Är det någonting som du vill tillägga?

Bilaga 2

Intervjuguide

Elever i årskurs 4

Vad tycker du om läromedlet som ni har?

Vad är roligast med läroboken?

Vad lär du dig?

Hur ofta använder ni läromedlet på engelsklektionerna?

Är du nöjd med läromedlet?
– Varför/varför inte?

Vet du vad grammatik är?

Jag vet att ni har gått igenom I am och you are, varför heter det I am och you are?

Vad tycker du om dessa övningar, är de motiverande och viktiga? (Jag visar några övningar i workbook).

Är det någonting som du vill tillägga?